

nemlig at Præsteløftet skulde forstaaes i Henhold til det biskoppelige Hyrdebrev af 1817. Dette bevirker jo, at der kan rummes meget under dette Præsteløfte, hvad Kirkehistorien siden 1817 har vist, og som det ærede Medlem ogsaa sagde. Jeg havde ikke dette Hyrdebrev ved Haanden i Gaar, da jeg egentlig ikke tænkte mig, at det vilde blive fremdraget fra den Side. Jeg skal blot oplæse det, der er Kvintessensen af dette Hyrdebrev. Jeg skal gøre det efter Helwegs Oversættelse, da jeg ikke har Grundteksten for mig. Der staar i dette Hyrdebrev, at naar man vil hævde den Augsburgske Konfession, hævder man dermed kun den frie fornuftige Skriftfortolkning, hvortil Konfessionen selv henviser. Og der staar saa: „Thi hvor alt afhænger af Fornuftens rette Brug og den hellige Skriffs rette Fortolkning, uden at denne er bunden til anden Regel end den, Fornuften selv giver, saa er det aabenbart, at der ikke kan rejses Dæmninger for den enkeltes Gransken, den enkeltes Flid, ikke fastsættes Grænser, som det vilde være ulovligt og unyttigt at overskride“. Det er sunde og fornuftige Ord i dette Hyrdebrev; men det var oprigtig talt ikke det, jeg troede var Landsforbundets Opfattelse af Præsteløftet, idet dette indeholder den mest rummelige Opfattelse af, hvad Kirken er, som man kan tænke sig. Det er altsaa blot Fornuftens rette Brug, og den er meget forskelligt tilmaalt den enkelte, men den er jo fastslaaet som det, der er det til Grund liggende for Forstaaelsen af det danske Præsteløfte. Det glæder mig, at det er det Standpunkt, Landsforbundets og det konservative Folkepartis Ordfører her i Salen stiller sig paa. Jeg kan anerkende det; men det var heller ikke dem, der stiller sig saaledes, jeg var med til at tage Hensyn til ved mit Ændringsforslag. Det var netop dem, der har en helt anden Opfattelse af dette Forhold, end Kongerigets, Hertugdømmernes og Islands Biskopper havde i 1817. Thi der er Folk, som ser helt anderledes paa de Ting, og det er — jeg vil sige ligesom det ærede Medlem Hr. Povlsen — ikke de ringeste; jeg vil heller ikke sige, det er de bedste, men jeg vil sige, at det er Folk, der har et andet Samvittighedsforhold end et rent teologisk. De kan være i alt Fald lige saa gode som Præster som de andre, og det var dem, jeg ogsaa gerne vilde skulde have Mulighed for at komme med ved det lille Lovforslag, vi her behandler. Men det er jo nu kun saa kort en Tid, denne Lov skal

gælde, og da den anses for at være saa nyttig, synes jeg, vi godt kan stemme for den.

J. Oskar Andersen: Jeg beklager meget, at det ærede Medlem Hr. Moltesen, har ført denne Sag ind paa dette sene Tidspunkt. Det vilde ellers være mig en stor Fornøjelse at debattere med ham, hvad Meningen med Hyrdebrevets forskellige Begreber er. Det vil maaske ikke være det ærede Medlem ubekendt, naar han har gennemset Hyrdebrevet, at det meget bestemt stiller sig paa det positive Grundlag, at Christus er vor Frelser, og i det hele hævder, kan man sige, den evangelisk-lutherske Lære, og at det med Hensyn til, hvad det udtaler om det væsentlige i den augsburgske Bekendelse, er i fuldstændig Overensstemmelse med den Christus-Opfattelse, der er gjort gældende, og at det endelig, hvad angaar det formelle, anvender Udtrykket „ratio“ eller „Fornuft“ i en helt anden Opfattelse end den, som er den vulgær-rationalistiske. Det vil maaske heller ikke være den ærede Taler ubekendt, at netop Ordet „Fornuft“ anvendes ganske paa samme Maade af en Mand, som det ærede Medlem sikkert ikke paa nogen Maade vil mene var en populær eller vulgær Rationalist, nemlig Biskop Mynster. Det anvendes nemlig i den Betydning, som er en Kirkehistoriker godt bekendt, som det bruges i af Jacobi, det vil med andre Ord sige om det religiøse Princip, det umiddelbare Sandhedsvidnesbyrd, som vi har i vort Indre. Man vil forstaa, ogsaa hvis man nærmere kender Biskop Mynster, der har affattet Hyrdebrevet, hvad Meningen er med disse Ord, som, naar de læsres af Sammenhængen, ganske vist kunde se ud som et Forsvar for, hvad jeg vil kalde den almindelige, populære, vulgære Rationalisme.

Moltesen: Overfor den sidste ærede Taler (J. Oskar Andersen) vil jeg bemærke, at jeg særdeles vel kender dette Hyrdebrev, jeg har beskæftiget mig adskilligt med det, men det er nu ganske vist flere Aar siden. Jeg kender ogsaa Sammenhængen, hvori Ordene staar, men disse Ord er lige til. Jeg kender ogsaa Biskop Mynsters Stilling til „ratio“; den var meget fortræffelig i videnskabelig Henseende, men naar han overfører det paa det teologiske, saa glipper det naturligvis. Men ved „ratio“ forstod han det samme, som alle Datidens Tænkere forstod derved; han var ikke Mystiker som Jacobi. Men dette kan vi jo ikke drøfte her.